

NYCKELHARPAN

NR 2/99

FÖRENINGEN NYCKELHARPANS MEDLEMSTIDNING

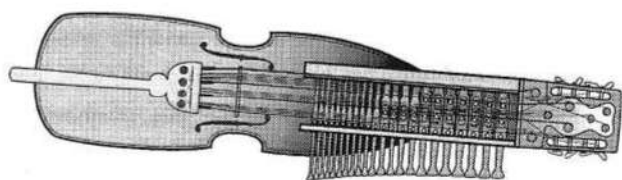
RAPPORT FRÅN ÅRSMÖTET

NYCKELHARPSFROSSA PÅ MUSIKMUSEET

SVENSK FOLKMUSIK I USA

TVÅ VALSER - SAMMA LÅT?

M. M.

NYCKELHARPAN NR 2/99

Årgång 13.

Medlemstidning för Föreningen Nyckelharpan.

Utkommer med 4 nr per år. ISSN 1401-2936

Adress: Föreningen Nyckelharpan, c/o Möllerman
Riddarstigen 17A, 183 30 Täby.

Tel. kvällar och helger 08-768 13 66, dagtid 08-676 96 57.

Ansvarig utgivare: Sture Möllerman.

Redaktion:

Sture & Marianne Möllerman, tel 08-768 13 66.

Anne-Marie Tärnström, tel 08-89 91 80.

Artiklar och bilder ur Nyckelharpan får ej kopieras för publicering utan medgivande från redaktionen.

Material till nästa nummer skall vara på redaktionen senast 10 augusti.

MEDLEMSSKAP

i Föreningen Nyckelharpan kan väljas antingen fullt ut eller begränsat.

Fullt årligt medlemskap erhålles mot inbetalning av 125 kr på föreningens postgirokonto nr 491 82 94 - 2.

Väljer du lägre medlemsavgift, 100 kr, erhåller du tidningen Nyckelharpan men avstår från all övrig information.

FÖRENINGEN NYCKELHARPANS STYRELSE

		Telefon
Ordförande	Sture Möllerman	08-768 13 66
Kassör	Paul Westman	08-649 22 09
Sekreterare	Anne-Marie Tärnström	08-89 91 80
Ledamot	Ingemar Aronsson	08-99 62 19
Ledamot	Bertil Wettersten	08-500 312 65
Suppleant	Christer Kvarne	08-641 25 12
Suppleant	Bertil Svensk	08-741 23 65

Föreningen Nyckelharpan org. nr 80 20 11-4289

Adressändring sändes till

Bertil Svensk, Örnens väg 44, 136 40 Haninge.

OMSLAGSBILDEN

Anne-Marie Tärnström och Sheila P. Morris på Julittastämman 1997.

Läs om Sheilas berättelse från USA på sid. 4-5.

Foto: Magnus Gustavsson, Katrineholmskuriren

INNEHÅLL

i detta nummer

Rapport från årsmötet	sid. 3
Några stäm motips	sid. 3
Svensk folkmusik i USA	sid. 4-5
Nyckelharpsfrossa på Musikmuseet	sid. 6
Nya CD utgåvor	sid. 7-8
Ölåtar	sid. 8
Vårens onsdagsträffar	sid. 9
Vill du vara med i styrelsen?	sid. 10
Samma låt? Två valser	sid. 11
Sahlströmsinstitutet	sid. 12

**Nästa
manusstopp:
10:e augusti.**

Du har väl inte glömt medlems- avgiften 1999?

I så fall löper du stor risk att bli utan tidningen Nyckelharpan och all annan information om vår verksamhet i höst.

Så skynda dig, du som ännu ej betalt, att på postgiro nr 491 82 94-2 sätta in beloppet 125 alternativt 100 kr enligt eget önskemål. (Se information om medlemskap i redaktionsrutan till vänster.)

BIRGER GUSTAFSSON AB

är Föreningen Nyckelharpan sponsor i form av mycket generösa villkor vid tryckning av bl a vår medlemstidning. Vi tackar alla hos Birger Gustafsson AB som på detta sätt stöder vår verksamhet.

Rapport från årsmötet 1999

Föreningen Nyckelharpan's årsmöte 1999 ägde rum den 17 mars och leddes av Sture Möllerman, ordförande, med Anne-Marie Tärnström som sekreterare. Till Justeringsmän valdes Peder Jeppsson och Kjell Wigforss. Kassören Paul Westman gick igenom räkenskaperna och styrelsen beviljades på revisorernas inrådan ansvarsfrihet för det gångna året. Revisorerna hade en bokföringsteknisk synpunkt och det diskuterades om föreningen borde införskaffa ett bokföringsprogram. Mötet kom dock fram till att det för en förening med så "liten" ekonomi inte är meningsfullt.

Årsavgiften för år 2000 blir oförändrat 125 kr för fullt medlemskap och 100 kr för tidningsprenumeration. Valberedningen hade inte möjlighet att närvara på mötet så Sture Möllerman läste upp valberedningens förslag. Alla funktionärer valdes enligt förslaget. Styrelsen har följande sammansättning:

Ordförande: Sture Möllerman, omval 2 år.
Kassör: Paul Westman, omval 2 år
Sekreterare: Anne-Marie Tärnström, kvarstår 1 år
Ledamöter: Bertil Wettersten, kvarstår 1 år,
Ingemar Aronsson, omval 2 år
Suppleanter: Christer Kvarne, omval 1 år,
Bertil Svensk, omval 1 år (även matrikelförare)
Revisorer, omvalda 1 år: Kjell Wigforss (sammank.),
Björn Kallstenius
Revisorsuppleanter, omvalda 1 år: Nils Gomer,
Claus Gomer.
Valberedning, omval 1 år: Claus Gomer,
Margareta Malmberg.

Målsättningen är att kommande år, 2000, få lite "rotation" i styrelsen. Paul Westman och Anne-Marie Tärnström har aviserat att de vill avgå så småningom, och vi ska försöka få någon som går parallellt med Paul under den kommande perioden.

Planerna för framtiden är att förstärka verksamheten på samma linje som de senaste åren, spelträffar med inbjudna spelmän, studiebesök och kortkurser. Närmast under våren kommer föreningen att gästas av Curt Tallroth samt Eva Tjörnebo med Viskompaniet. Alla förslag till aktiviteter mottages tacksamt!

Som avslutning ville ordföranden Sture Möllerman särskilt omnämna en medlem som gör en stor insats nämligen Per-Ulf Allmo. Per-Ulf har lämnat många bidrag till föreningens tidning, Nyckelharpan, inte minst bilder.

Sture Möllerman Ann-Marie Tärnström
Ordförande resp. sekreterare för årsmötet

Några stäm motips

Slagsta gilles stämma söder om Stockholm har just firat 20-årsjubileum och Österbybruk likaledes med sina 25 år som stämмоarrangör. Tyvärr kunde vi inte få ut tidningen innan dessa evenemang.

Bland många andra tillfällen i sommar då nyckelharpor förmodligen kommer att ljuda, har vi valt några:

3 JULI

Gåsvikarstämman. Kl 13 i Kista hembygdsgård på Väddö, Roslagen. Allspel, buskspel och framträdande av av enskilda spelmän och grupper. Servering.

17-18 JULI

Eric Sahlströmstämman i Vendel 25-års jubilerar!

Lördag: Ottarsborg kl 16.30 - 18.30 danskurs i bondpolska. Därefter nonstopdans till kl 24.

Söndag: kl 10 Folkdansmessa i Vendels kyrka. Kl 12 Spelmansstämma vid Ottarsborg.

7 AUGUSTI

Spelmansstämma kl 13 vid Smedjan, Ramnäs i Västmanland. Alla spelmän bjuds på ärtsoppa. Info: Sonia Serra tel 0220-359 36.

21-22 AUGUSTI

Lördag: Förstämma vid Götseredstugan i Sandhult, Borås. 12-17 bl annat nyckelharpskurs med Peter "Puma" Hedlund. Kl 18 börjar förstämman med flera aktiviteter.

Söndag: Spelmansstämma och hantverksdag i Ramnaparken, Borås Museum,. Start kl 10.30 med spelmanskaffe.

Inga spår efter Ceylons harpa.

För snart ett år sedan stals en av de nyckelharpor som Ceylon Wallin byggde. Harpan efterlystes strax därefter i bland annat denna tidning. Tyvärr har inga spår efter instrumentet setts eller hörts. Vi uppmanar därför ännu en gång alla som kan ge några upplysningar eller tips att kontakta

Birgitta Wallin, Borgmästargatan 13, 116 29 Stockholm,
tel 08-641 00 95.

Det är också dit du kan vända dig för att köpa boken Roslagslåtar eller dubbel-CD:n med samma namn, där Ceylon och Henry framför sina låtar "efter farsan".

Artikelförfattaren Sheila Morris är en amerikans nyckelharpist som bor i Denver, Colorado. Hur hon kommit att spela nyckelharpa och lära sig svenska beskriver hon själv:

När jag började lära mig svenska polskedans (1992) hörde jag nyckelharpspel på band. Jag undrade vad den var för en instrument, men tyckte genast om ljudet. Ganska snart fick jag lust att köpa en harpa och lära mig att spela de härliga svenska låtarna, men alla sade att harpor var väldigt dyra. Sedan träffade jag Bart Brashers vid Scandia Camp i Men-docino, California och blev helt

förälskad i hans harpa. Bart gav mig en lektion och nästa dag beställde jag min harpa, som var inte så dyr som jag hade trott. Sex veckor senare satt jag med den i knät och funderade hur man börjar med en sådan konstig sak.

Bart föreslog att jag skulle ringa Leif Alpsjö och snart hade jag boken Spela Nyckelharpa, men det dröjde ett år innan jag träffade någon annan harpspelare. Då fick jag dagligen lektioner under en vecka av Bart samt av Elizabeth Foster. Senare under året fick jag lektioner av Gert Ohlsson, Leif Alpsjö och Bart om igen. Nu har jag lärt mig att prata dålig svenska och har varit på Ekebyholmskursen två gånger, sommaren 1999 blir tredje gången.

Svensk folk- musik i USA.

FRÅN DENVER TILL ALBUQUERQUE.

I slutet av januari stod det i vår tidning NyckelNotes att Väsen skulle komma till Albuquerque, New Mexico, för en stor musikkonferens. Som den enda 'nyckelharparen' inom några hundra kilometers radie, undrade jag, om jag kunde få en lektion av Olov Johansson under tiden. 700 kilometer är för långt att åka för bara en konsert, med för att få en lektion av en så stor spelman var det en annan sak. Jag sitter här med harpan och träffar inte någon annan ett, två år så jag skulle ha tyckt om vilken lärare som helst, men att det skulle bli Olov själv...!

Olov och jag hade träffats på ANA stämman på Seattle år 1996, och jag har varit på Ekebyholmskursen ett par gånger och haft honom som lärare i grupplektioner, men jag kunde verkligen inte säga jag kände honom. Så det var med lite oro att jag skickade ett e-postbrev till honom och frågade om han skulle ha lite tid under konferensen. Svaret kom genast:

– Jag vet inte hur programmet kommer att vara, men säkert kan vi hitta någon tid.

När jag sade till mina svenska vänner att jag skulle få en lektion av Olov, sade de, allesammans, att de inte skulle ha tordats be om en lektion med honom. Ibland kan det vara skönt att vara en barbarisk amerikanska, som inte vet bättre än att göra en sådan sak! Och faktiskt, om jag inte var så ensam med harpan häromkring... kanske jag inte skulle ha tordats heller.

Det var den härligaste veckan på länge! Det hela började när jag hämtade Per Gudmundson och Ale Möller på Denvers flygplats. De tyckte det var kul, att jag kunde prata svenska eftersom de var väldigt trötta av att resa. De hade varit i San Francisco veckan förut, och hade nyss kommit från Los Angeles, där de hade hållit en konsert natten före

flygresan. Jag körde dem till Boulder och Ale övade lite på sin mandola i baksätet under resan. De tänkte hinna vila en stund och sedan spela lite med våra spelmän innan kvällens konsert. Men planeringen blev nästan omkullkastad när Per frågade efter vårt ishockeylag, och jag sade att de har Peter Forsberg med och att de spelade samma dag! Lyckligtvis spelade de i Dallas och inte i Denver, annars skulle vi ha förlorat våra gäster!

Per verkade vara väldigt trött av att lära ut låtar, så vi frågade inte efter nya låtar utan bara spelade tillsammans ett par timmar. Sedan gav de en konsert på Denvers Swallow Hill Folk Music Association – det var jättefint! Härlig blandning av instrumenter, stor skicklighet... allt man kunde önska sig. Och nästa kväll spelade de till dans med ännu större energi.

Så flög Per och Ale bort till Minneapolis för att träffa Lena Willemark, och ett par dagar senare körde Mike, Erica och jag till Albuquerque. Folk Alliance Conference var inte precis en festival, men rörde framför allt skivbolag och ordningen om festivaler osv. Men det fanns mycket att göra vid sidan av själva konferensen. Vi kom fram i tid till att delta i danskvällen, med musik av Kalle Almlöf och Björn Ståbi. Vad det var fint! Det gjorde ingenting om man dansade eller

inte – det var bra nog att sitta och lyssna på musiken.

Efter dansen gick vi till vestibulen i Hyatt Regency Hotel och hade lite allspel. Då kom Väsen, och jag övergav alla fiolerna för att prata lite med Olov. De var också väldigt trötta, alla tre... Roger sade, att det måste kännas just så att bli gammal, – Man vill sova tidigt och

Olov Johansson.

Foto: Peter Ahlbom, Rikskonsorter.

vakna tidigt på morgonen. Olov önskade vila en stund innan deras nästa konsert, som började klockan 00:30! Men han sade att jag kunde få en lektion av honom nästa dag, mellan en radiointervju och en 'sound-check' för fredagens 'Showcase' konsert.

Jag hade inget särskilt för mig på fredag förutom lektionen. Det var för den jag hade kört 700 kilometer. Och det var faktiskt allt jag hade önskat. Olov ringde mig på morgonen för att säga – Ja, han hade tid och ja, vi kunde använda hotellrummet. Hans rumskamrat skulle inte vara där. Jag bodde med en vän ute vid bergen, och det tog 30 minuter att köra in i staden. Jag kom fram till hotellet precis klockan 14.00. Ingen Olov. Jag väntade en stund, sedan frågade jag en tjänsteman som sade att ingen Olov Johansson fanns på hotellet. Jag började tänka om alla andra hotell som hörde till konferensen, men just då kom han gående in genom dörren. 'Jag tänkte på vad vi hade sagt, och jag kom ihåg, att jag inte sade *vilket* hotell!' Så fick jag släpa harpan tvärs över torget innan lektionen kunde börja.

Jag har nyss fått en egen elev (så faktiskt finns det två harpor i Colorado!), så först frågade jag Olov om grundtekniker, jag vill vara säker att inte lära honom fel. Och så frågade jag efter hjälp med de snabba figurer och toner som ofta ligger lite för långt bort från varandra, inte minst för mina fingrar. Så vi jobbade med Byggnan under ett halv timme. Olov visade mig en ny fingersättning i den första delen, och föreslog att jag får inte ska hålla pekfingeret kvar på figurerna i fjärde repriserna, så kan jag nå alla toner utan att sträcka fingrarna så långt att det gör ont i handen. Det låter så enkelt, men jag får träna ett tag innan det blir enkelt!

Till sist sade jag: – Dina höga toner klingar så klart...hur gör du? Är det du, eller harpan eller stråken eller strängerna? Olov log, tackade och sade: – Ska vi ta reda på det? Så tog han min harpa och stråke och spelade lite. Det lät ju mycket klarare än när jag gör det! Han sade, att några löven hade lossnat och kunde röra sig lite, så stämningen var inte ren. Vädret häromkring är väldigt torrt och Olov sade, att han måste plocka ut alla löven varje dag, fukta bottarna och sätta in dem igen. På båda harporna. Ock så tog han kniven och skar lite, så lövet blev lite mer spetsigt och gick att fästa bättre. Sedan sade han, att man måste röra stråken lite snabbare för att spela de högsta tonerna. Faktiskt kändes det mycket snabbare när jag försökte det själv. Ytterligare något att träna.

Nu tänkte Olov vila en stund innan kvällens späckade program, så lektionen tog slut. Han frågade om jag var nöjd och ja, det var jag!

På kvällen var det en konsert med Kalle och Björn, hos Scandinavian Club. De spelade och pratade i kanske en timme. Sedan var det 'Spotlight on Sweden' på Hyatt Regency Hotel med Björn och Kalle, Frifot och Väsen. Tjugo minuter för varje grupp och sedan om igen. Här fick vi veta att Sveriges Kulturråd stödde turnén tillsammans med NorthSide skivbolag och Scandinavian Week dans- och musik-camp. Vi träffade en av kulturministrarna, som bjöd oss på Akvavit. Salongen var fullpackad, och publiken var

entusiastisk.

Nästa dag åt vi frukost med Björn och Kalle, sedan körde Mike och Erica dem till en pueblo. Själv gick jag till Olovs utställning om nyckelharpan hos Maxwell Museum of Anthropology. Han pratade och spelade under kanske nittio minuter, och jag fick sitta just bredvid honom och se på fingrarna och händerna. Sådana "ekonomiska" rörelser! Absolut ingenting onödigt. Det var som att ta en lektion till. Och så fick jag höra, att det första som skrevs om nyckelharpor var en domstolsprotokol från 1500-talet, då harpan använts som mordvapnen! Sedan åt vi lunch ute, i Albuquerque's härliga vinterväder (19^{o!}) och sedan upprepade Olov det hela för en ny publik, med olika låtar som exempel. Sedan åkte han iväg för en 'sound-check' till och jag åkte hem för att vila och träna lite.

På kvällen var det en konsert med Väsen som var fantastisk fin! Mikael var väldigt sjuk, så kanske hade de lite mindre energi än kvällen före, men det var ingenting att klaga på. En gång fick Olov ta ut ett löv och sätta i det igen, mitt i mitten av en låt, medan de andra spelade samma fras om och om igen! (Vi skulle säga, 'vamp till ready'.) När han började spela igen, fick han stora applåder – nästa den hela publiken var ju musiker själva.

På söndag var det en fiolklass med Björn och Kalle...det var första gången jag lärt mig låtar av fiolspelmän. Där träffade jag en kvinna som nyligen har börjat spela harpa, och nu kan jag börja ge tillbaka av allt som jag har fått av många fina harpspelare under de fyra år jag har spelat.

En härlig vecka!

Sheila P. Morris, Denver, Colorado

Fotnot:

Pueblo är en gammaldags indianby som är typisk i sydvästra USA. 'Husen' är av "adobe", en sorts lera som skapas som tegelstenar och bakats i solen. Många indianer fortfarande bor på det gammaldags sättet, och det är ju intressant att se på. Lite som att besöka Boda eller Bingsjö, kanske.

Väsen. Foto: Peter Ahlbom, Rikskonsert

Nyckelharpsfrossa på Musikmuseet

Med Eric Sahlström i fokus

Eric Sahlström stod i centrum en söndageftermiddag på Musikmuseet i Stockholm. Evenemanget var annonserat som "Nyckelharpsfrossa" och bestod av två delar. Inledningsvis tre kvarts samtal med Jan Ling, Sonia Sahlström och Gunnar Ahlbäck, därefter konsert med tre spelmän: Olov Johansson, Johan Hedin och Sonia Sahlström. Till glädje för dem som hittat till Musikmuseet denna dag fanns dessutom i publiken Gösta Sandström, som var Eric Sahlströms spelkamrat och vän under fyrtio år.

Samtalet leddes initierat av Jan Ling, som fungerade som frågeställare och motor. Av Sonia, dotter till Eric Sahlström, fick vi inblick i familjens liv och Eric's spelmansvardag. Han spelade varje dag, oftast ett par timmar och på helgerna blev det mer. Lång tid gick åt att "ställa in ljudet", d.v.s han stämde länge och ytterst noggrant, provade på olika sätt och lyssnade in ackorden. Eric behärskade instrumentet helt och hållet, spelade vad som helst och hade inga begränsningar i melodival, utan spelade vad han tyckte om. På det sätt spelmän alltid gjort tog han den musik som inspirerade och formade efter sin egen person.

Gunnar Ahlbäck träffade Eric första gången i mitten av 1960-talet. Eric Sahlström var ju även byggare, och enligt samtalspanelen hade nyckelharpan inte överlevt och fått sitt stora uppsving i samband med "folkmusikvågen" utan Eric's modernisering av instrumentet. Byggandet av harpor tog fart när studieförbunden kom in i bilden. Det var till en början svårt att intressera förbunden att börja driva byggkurser – till en början fick det kallas "slöjduks".

Gösta Sandström berättade inlevelsefullt om resor, spelningar och inspelningar de två, Eric och Gösta gjort tillsammans.

Han gav också en levande bild av Eric's person, hur han aldrig, aldrig sade ett ont ord till någon människa och hur han alltid såg det positiva i tillvaron. Vi fick många exempel på Eric's finkänsliga finurlighet, som när han på nyckelharputställningen i Österbybruk fick tag i en tung, klumpig harpa för bedömning – Är den verkligen ihålig, den här?

Alla i panelen betonade hur mycket Gösta Sandström betydde för att Eric kom ut och fick en publik som uppskattade hans konstnärskap. Det var också Gösta som, tillsammans med Jan Ling, utverkade att Eric fick statlig konstnärslön – vilket han fick i egenskap av byggare, inte som spelman.

Efter kaffepaus var det dags för konsert. Vad kan hända om man tar tre spelmän, tradition, nyskapande och blandar om? Denna gång blev resultatet lysande. Solist-, duo- och triospel om vartannat, mest nyckelharpa men även fiol. Till de traditionella låtarna, som spelades med precision och engagemang lades ibland oväntat ackompanjemang, som exempelvis en understämman spelad med flageolet. Johan Hedins stämspel på tenorharpa lyfte över huvud taget låtarna. Den ofta, ofta spelade Andakten fick helt nytt liv när Sonia Sahlström spelade melodin till två understämmor, spelade pizzicato på harpans hela register – helt underbart! Sonias tolkning av pappa Eric's komposition Vid stormyren,

på fiol, med en varm ton och mycket vemod kom tidigt i programmet men var en av de absoluta höjdpunkterna. Man kan bara instämma i tidningen Folklore Centrums uppmaning: Det är dags för en Sonia-CD!

Och till sist, som extranummer Eric Sahlströms komposition framför andra – Spelmansglädje.

Anne-Marie Tärnström

Gunnar Ahlbäck, Jan Ling, Sonia Sahlström och Gösta Sandström.

Foto: Per-Ulf Allmo

Gammal inspelning på ny CD.

Förlaget AllWin, skivmärke Tongång har gett ut en CD som är alldeles unik i sitt slag. Den innehåller 17 låtar på nyckelharpa, kontrabasharpa, och det man främst slås av är allt rasp, att det svajar – det är emellanåt nästan omöjligt att höra vad som spelas!

Denna CD, Per Sundin Kontrabasharpa 1914, är trots det en av de mest intressanta utgåvor med nyckelharpmusik som existerar – unika inspelningar med kontrabasharpospel i tradition. Inspekningsarna gjordes 1914 av C W von Sydow för Lunds universitet och har legat i glömska tills Per-Ulf Allmo med sin fantastiska förmåga att gräva fram bortglömt material ur arkiv och museer återfann dem.

En del av låtarna hör till den traditionella nyckelharperpertoaren, andra är den tidens aktuella slagdängor. Många låtar är ofullständiga, eftersom speltiden på en fonografrulle

är omkring en minut och låtarna betydligt längre än så.

Per Sundin levde 1858-1928 och var född i Harg. Han planerade att utvandra till Amerika, men hamnade i stället i Stockholm i mitten av 1890-talet och levde där till sin död. Under många år försörjde han sig helt som spelman och gårdsmusikant. 1914 gjorde han en turné och det var under denna som han i Ronneby blev dokumenterad genom fonografinspelning.

Dagens teknik, och inte minst personer som förstår att utnyttja teknikens möjligheter, gör det nu möjligt för alla och envar att införskaffa unikt arkivmaterial för en femtiolapp. En kulturgärning av stora mått!

Spelmanen Per Sundin presenteras utförligt i en artikel med många foton i Nyckelharpan nummer 4/1997.

Anne-Marie Tärnström

Ö. R. A.

(Örjan, Robert, Anders), har känt varandra mer eller mindre sedan barnsben, men det är först de senaste 2-3 åren som de börjat spela mer intensivt ihop. Det är väl främst traditionen efter Viksta-Lasse som de förvaltar, men de ger även sina egna bidrag till traditionskedjan vilket syns i innehållet på skivan: ungefär hälften av låtarna är i tradition, andra hälften är komponerade av Örjan och Robert.

Örjan Englund och Robert Larsson är båda födda i Björklinge ett par mil utanför Uppsala, Örjan 1969 och Robert 1970. Under en tid i tonåren spelade de tillsammans i samma rockband.

Robert började spela fiol i 6-årsåldern. Han har ett gediget spelmansarv att bygga vidare på: fadern Bo Larsson spelar fiol, farfars bror var den välkände fiolspelmanen Leonard Larsson, mera känd under namnet Viksta-Lasse (1897-1983) som bl.a. spelade tillsammans med Hjort Anders (1865-1952) och förde traditionen vidare efter sin far Lars Larsson (1870-1956) som trallade låtarna för Lasse. Bondpolskan som dansades i Viksta, och som idag är en populär dans, tecknades upp på 60-talet efter Viksta-Lasses bror, munspelaren Sven Larsson (1905-1984), Roberts farfar. Även Sven spelade låtarna efter sin far.

Örjan, som började spela dragspel i 5-årsåldern, har med tiden också blivit en del av släkten Larsson genom att han är sambo med Gunnel Viking som är sondotter till Viksta-Lasse. Vid sidan om dragspelet trakterar han även andra instrument som t.ex. kontrabas, piano och gitarr, och han har genom åren spelat allt från klassisk musik till dansband. Ett stort ögonblick var när han vid 9 års ålder ensam fick framträda med Ebbe Jularbo och spela "Gammal dalavals".

Anders Mattsson föddes 1967 och växte upp på gården Grodan utanför Örbyhus. Han började spela nyckelharpa för Leif Alpsjö i 10-årsåldern och har naturligt nog tagit stora intryck av grannen där hemma, den kände nyckelharpsspelmanen Eric Sahlström (1912-1986). Anders har även spelat i Upplandskvartetten och Nyckelharpsorkestern.

De är drivna spelmän alla tre: Robert har ett friskt driv i spelet, Örjan har klivit ur den vanliga dragspelsfällan och överraskar med originella harmonier och rytmiseringar, och Anders tillhör de bästa nyckelharpsspelarna av sin generation med ett tekniskt drivet och välklingande spel. Deras samspel är vitalt och medryckande och stadigt förankrat i den tradition de representerar. Detta innebär inte att de står och trampar i gamla hjulspår, utan istället utvecklar de hela tiden formerna för sitt spel.

Anders blev Riksspelman 1990, världsmästare på nyckelharpa 1994, samt erhöll Viksta-Lasse-stipendiet 1997 och Tierps kommuns kulturstipendium 1998. Robert blev Riksspelman 1998 och fick Viksta-Lasse-stipendiet samma år. 1995 vann han kompositionstävlingen som anordnades med anledning av Uplands Spelmansförbunds 50-årsjubileum, och 1998 tog han hem 1:a pris i kompositionstävlingen "Sveriges spelmanslåt 1998" i Hasela. Vid sistnämnda tävling gick ytterligare ett bidrag som han komponerat tillsammans med Örjan till final.

Brodd Leif Andersson

Fler CD-utgåvor

GUBBSKIVAN

Den sedan många år utgångna LP:n från förlaget EMMA finns nu som CD. Det är förlaget AllWin som på skivmärket Tongång återför ett stort mått spelmansglädje till våra folkmusiksamlingar.

Inspelningen som gjordes 1979 är resultatet av en hejdlös och mycket uppsluppen sammankomst hemma hos Lillemor och Leif Alpsjö. De gästade spelmännen är inga mindre än Eric Sahlström, Leonard "Viksta Lasse" Larsson, Sven Larsson, Bosse Larsson, Curt Tallroth och Gunnel Viking.

Helt orepererat kastar sig "gubbarna" över ett rikt knippe låtar ur den gängse uppländska traditionen. Vendelpolskan, Randig kjortel, A-dursvalsen, Gåslåten, Spelmansglädje, Tobogubben, Långbacka Jans polska...

Något skönspelet är det knappast tal om, men spontaniteten, spelglädjen och skratten talar sitt tydliga språk. Det här är folkmusik som vi vant oss höra från det glada 70-talet.

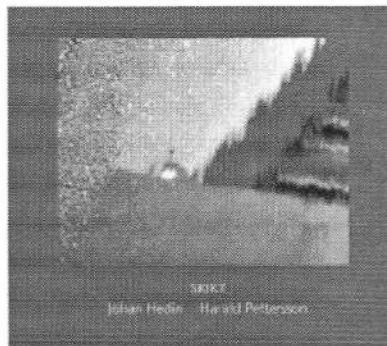
SKIKT

med Johan Hedin och Harald Pettersson, två av dagens unga svenska musiker.

Materialet på denna skiva som också kommer från Tongång/AllWin är till stor del Johan och Haralds egna kompositioner inspirerade från folkmusiken. Instrumenteringen består av en rad olika typer av nyckelharpor, flöjter, säckpipa, vevlira, m m.

Till skillnad från Gubbskivan härintill krävs betydligt mer av lyssnaren. Musiken är inte lika utåtriktad och lätt-tillgänglig, framför allt inte för den ovane lyssnaren. Men har man väl slagit sig till ro, kopplat bort alla andra intryck och kastat alla sina fördomar över ända, så bjuder det här på en rad annorlunda musikaliska upplevelser.

Jag behövde själv en bra stund på mig för att kunna ta till mig de här låtarna, men njuter nu desto mer. Det är alltid kul med musiker och andra skapande människor som vågar tänja på gränserna.

Sture Möllerman

"Ölåtar"

Spelmannen Åke Öhman från Husarö i Vaxholms kommun har under många år arbetat med att dokumentera låtar och spelmän från Stockholms skärgård.

Det började för cirka 10 år sedan då han tillsammans med Märta Ramsten från Visarkivet reste runt och besökte spelmän och kvinnor i skärgården. Många av dessa är idag inte längre i livet och Åke förstod att det insamlade materialet hade ett stort värde och borde komma fler till del.

Tillsammans med många äldre nedteckningar ända från 1700-talet och med nyare kompositioner från våra dagar har nu detta blivit 120 låtar med kommentarer och intervjuer från Rådmansö i norr till Vindö/Djurö i söder.

Vid ett tillfälle fick man på Möja kontakt med en 90 årig gumma som kunde förmedla en bortglömd vals, Arvid-i-hamnsvalsen. Den visade sig senare vara i stort sett samma låt som den välkända Norska Valsen.

Där finns även skärgårdshistorier, berättelser om bröllop, dansbeskrivningar. (Hur många vet idag hur man dansar slavank?) Dessutom ett rikt bildmaterial i form av gamla fotografier.

Huruvida flertalet låtar räknas som unika kan säkert diskuteras, men klart är att något arbete liknande detta om den folkliga musiktraditionen från Stockholms skärgård har aldrig tidigare gjorts.

Till mycket stor hjälp med att bl annat skriva in låtarna i ett sk notprogram har Åke haft Kjell Wigforss. De två har naturligtvis även spelat en hel del tillsammans.

Det är ett önskemål att så snart som möjligt kunna ge ut Ölåtar i bokform. Många spelmän och folklivsintresserade kommer säkert att få stor glädje och nytta av detta verk.

Lycka till, Åke och Kjell, med slutförandet av arbetet!

Sture Möllerman

*Eva Tjørnebo med
Viskompaniet vid
Nyckelharpan's onsdagsträff
i Brukarhuset.
Till vänster Kjell Land-
ström och Per Furå.
Till höger Leif Åhlund
och Inge Henriksson.*

*Foto:
Marianne Möllerman*

Vårens onsdagsträffar

PÅ BRUKARHUSET

Utöver årsmötet i mars hade vi även vårens sista träff i denna för oss nya lokal. Då i form av spel- sång- och lyssnarkväll varvat med kaffe och tårta. Som gäster hade vi bjudit in Eva Tjørnebo och Viskompaniet vars program var "nyckelharpanpassat" kvällen till ära.

Tyvär var föreningsmedlemmarna denna kväll knappt överstigande våra gäster i antal. Det är bara att beklaga alla som missade denna starka upplevelse. Kanske hade val av lokal en viss betydelse. Årsmötet var ju heller ej särskilt välbesökt.

HARTWICKSKA HUSET

Till vårens första träff hade tjugotalet medlemmar hörsammat styrelsens kallelse och kommit till Stagneliussalen i Hartwickska Huset. Leif Alpsjö hade inbjudits för att visa videoinspelningar på gamla uppländska traditionsbärare.

Ur sina drygt sju timmars band hade han för kvällen plockat ut några riktiga godbitar. Eric Sahlström, Leonard "Viksta-Lasse" Larsson, Joel Jansson, Justus Gille, Viktor Wikman, Ivar Tallroth, Ceylon Wallin, Ragnar Karlsson. Tänk, att med teknikens hjälp kunna få uppleva dessa spelmän i både ljud och bild! Det var dessutom ofta med mycket personliga kommentarer från de medverkande.

Detta var premiär för visning av dessa filmer i ett större sällskap. Om Leif har möjlighet kommer vi att återknyta bekantskapen med dessa inspelningar. Många av oss som var med under denna träff har uttryckt önskemål i den riktningen. Nu bor ju inte alla som är medlemmar i Föreningen Nyckelharpan så till att det är lätt att komma till våra träffar, men det går att ta kontakt med Leif Alpsjö så arrangerar han säkert fler videovisningar för intresserade spelgrupper eller liknande sammanslutningar.

Aprils månadsträff bjöd på låtar ur den Tallrothska repertoaren. Vi hade bjudit in Curt Tallroth och en av hans spelkamrater – Ava Tiitus.

Arton stycken spelmän var vi som fick lyssna till och även spela med Curt och hans följeslagare. Det blev en hel del "uppländsk skåpmat", som alltid när man spelar många nyckelharpor tillsammans. För övrigt fick vi höra flera av Curts egna kompositioner.

KOMMANDE HÖSTTRÄFFAR

Vi har nu preliminärbokad höstens samtliga träffar, som vi hoppas blir på Hartwickska Huset och håller som bäst på och förbereder lämpliga gästspelmän. När detta är klart kommer vi att meddela tiderna antingen i ett extra utskick eller via nästa nummer av tidningen Nyckelharpan.

Vi har en lång lista på spelmän och grupper som kan komma ifråga som gäster till våra träffar, men det gör ingenting ifall det kommer in fler önskemål eller idéer från föreningens medlemmar. Tvärtom. Hör av er till någon i styrelsen. Våra telefonnummer finns alltid på sidan 2 i Nyckelharpan.

Sture Möllerman

NÄR TAR DET SLUT?

- När hjärnan stannar, säger läkaren.
- När hjärtat stannar, säger teologen.
- När foten stannar, säger Den Musiska Människan.

*Detta är saxat ur "Den Musiska Människan"
av Jon-Roar Bjørkvold.*

Föreningen Nyckelharpan styrelse våren 1999. Stående från vänster: Bertil Wettersten, Paul Westman, Christer Kvarne, Bertil Svensk och Anne-Marie Tärnström. Sittande: Sture Möllerman och Ingemar Aronsson.

Vill du vara med i styrelsen?

Vi har mycket trevligt när vi träffas i Föreningen Nyckelharpan styrelse. Ett bevis på detta är den obefintliga förnyelsen av styrelsemedlemmar och suppleanter under de senaste åren. Trots detta är det inte bra om vi aldrig stiger åt sidan för att lämna plats åt andra medlemmar som säkert kan tillföra "nytt blod" till verksamheten. Inför år 2000 har vi emellertid behov av *minst* en ny styrelsepost.

Föreningen har idag ca fyrahundra medlemmar spridda över hela landet varav ett mycket stort antal i Storstockholsregionen. Naturligtvis är det inte fel att bo på annan ort, men det blir så mycket enklare att komma till våra styrelsemöten om resvägen inte blir alltför lång. Utöver föreningens ordinarie träffar brukar vi sammanstråla 5 - 6 gånger per år. Det blir då ofta hemma hos någon av oss. Nyckelharpspel är då en given och ofta utdragen punkt på dagordningen. Ibland klistrar vi frimärken och kuverterar föreningens tidning eller andra utskick. Men det viktigaste är ändå att tillsammans planera och driva föreningens verksamhet vidare. Exempelvis boka lokal för våra sammankomster, hitta lämpliga gästspelmän, anordna studiebesök, hålla reda på medlemmarnas adresser och årsavgifter, arrangera mindre fester, föra kassabok, skriva protokoll, inspirera redaktionen för vår tidning,...

Därför, du som vill och kan avvara några kvällar om året, hör av dig till någon i styrelsen eller till valberedningen. Även

valberedningen är oförändrad (Claus Gomer och Margareta Malmberg) och vill kanske förnyas nästa period.

När det gäller vår medlemstidning, behöver vi alltid hjälp i form av bild- och textmaterial. Det finns några medlemmar som ofta ställer upp, men Nyckelharpan skulle kunna bli ännu bättre och intressantare om bidragen flöt in från fler håll. Det behöver inte alltid vara färdigskrivna artiklar; ibland räcker det med ett redaktionen får tips om något som du tror kan vara av intresse. Adresser och telefonnummer står alltid på sidan två i tidningen. Även datum för manustopp. Det senare brukar gå att tänja på.

Föreningen har i flera år anordnat var vi kallar kortkurs. Detta har infallit på en lördag under hösten. Vi har då varit omkring tjugo deltagare som under gemytliga och inte minst kulinariska former förkovrat oss i nyckelharpspelets ädla konst. Vid de senaste tillfällena har Johan Hedin, Henry Wallin och Sigurd Sahlström ställt upp som inspiratörer och lärare. Just nu funderar vi på vem som kan tänkas hjälpa oss i höst, för en kurs ska vi ha. Vi har några förslag, men det vore inte fel om det kom önskemål även från medlemmar utanför styrelsen.

Det här kan låta som ett rop på hjälp i nöden, med så är inte fallet. Jag vill bara att fler medlemmar engagerar sig i vår verksamhet. Tillsammans kan vi bli ännu bättre.

Sture Möllerman

Samma låt?

En av de första låtarna som jag lärde mig, var den i Uppland spelade valsen i G-dur efter Anders Sahlström. Det påstås att dess ursprung kommer från ett folkklustspel "Den ondes besegrare" någon gång under sent 1800-tal och då hette

Kärleksvalsen, varför den nu också ofta bär det namnet.

Döm om min förvåning när jag för några år sedan fick höra min far och hans spelkamrater i Bohuslän framföra en vals som gick under namnet Kyssten.

Nu har jag hittat två nedteckningar som klart beskriver släktskapet. Upptecknarna är för mig okända.

Sture Möllerman

VALS EFTER ANDERS SAHLSTRÖM

Anders Sahlström var Eric Sahlströms far och född 1855.

Musical score for 'Vals efter Anders Sahlström'. The score is written in G major (one sharp) and 3/4 time. It consists of five staves of music. The first staff begins with a treble clef and a 3/4 time signature. The melody is simple and characteristic of a folk tune. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

KYSSEN

efter Båtsman Johan Emil Andersson Dristig (1855 - 1920) Orust.

Musical score for 'Kyssten'. The score is written in G major (one sharp) and 3/4 time. It consists of four staves of music. The melody is more complex than the first piece, featuring several triplet markings. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

